

contractui matrimoniali gratias suas annectendo. 27. Hac ratione iste contractus, qui antea profanus erat, loquendo de Christianis sacer & Sacramentum evasit. 28. Huic igitur Sacramento leges & solennitates soli illi scribere possunt, quibus jus sacrorum (r) competit. 29. Hoc Sacramentum omnes suscipere possunt, qui non sunt impediti, vel natura, vel jure divino, vel ecclesiastico. (s) 30. Jure divino matrimonium non potest esse nisi inter marem unum & foeminam unam. 31. Matrimonium, si ratum solummodo sit, dissolvi potest professione religiosa. (t) 32. Consummatum si sit, jure divino insolubile est. *

IX. Hi sunt modi praecipui, quibus gratia ex opere operato, ut dicimus, crescit & augetur. Potest tamen etiam ex opere operantis augeri per alia opera pia; sed de his nunc aget

CAPUT II.

DOGmata PRACTICA RELIGIONIS REVELATAE.

I. Iesus Christus non tantum redemptor, sed etiam legislator fuit. 2. Legem Mosaicam abrogavit: 3. Retinuit tamen & denuo confirmavit legem naturae. 4. Statuit legem fidei, & obligationes, fidei & religioni annexas. 5. Ceremonialibus plurimis V. L. substituit in sua lege perpaucas ceremonias relicta superioribus Ecclesiae potestate plures pro rerum adjunctis statuendi. 6. Politicas

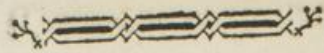
Leges in genere.

(r) Idem dicendum est de sponsalibus, quae sunt via ad hoc Sacramentum.

(s) Hoc Sacramentum non requirit mea sententia specialem ministrum, sed ipsi suscipientes sunt ministri.

(t) Probabilius etiam dispensatione Pontificia.

* De matrimoniis Protestantium in Germania & aliis regionibus ad septentrionem videtur satis jam expeditum esse, non impediri illa impedimento clandestinitatis; quod alia impedimenta ecclesiastica concernit, res adhuc anceps est; probabile tamen puto, quod non impediantur.

cas leges nullas praescripsit, sed iussit in se credentes illius reipublicae leges fervare, in qua degerent. 7. Plura etiam tantum suggestit dando consilium, obligationem non imponendo. 8. Omnibus his obligationibus novum robur addidit, cum praeter gratiam ad implendas leges necessariam obedientibus denuo promisit felicitatem aeternam; inobedientibus autem poenam aeternam.

*Lex natu-
rae.*

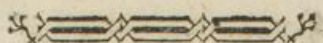
II. Lex quaelibet, ut obliget, promulgata fit oportet. (u) 2. Lex naturalis est ipsa lex aeterna Dei promulgata per lumen rationis. 3. Est necessaria & immutabilis. 4. Principium cognoscendi, utrum quid lege naturali praeceptum aut prohibitum sit, est ipsa recta constitutio hominis ad finem suum. 5. Licet prima praecepta legis naturalis ignorari invincibiliter non possint, possunt tamen ea ignorari etiam invincibiliter, quae non nisi longa argumentationum serie inde deducuntur: & haec ignorantia excusat a peccato. 6. Deus solus potestatem habet rebus a se conditis leges statuendi. 7. Concessit tamen hanc potestatem in primis iis, qui praesunt Ecclesiae, (x) deinde etiam iis, qui praesunt reipublicae. (y) 8. Ultima quasi applicatio omnium

*Leges possi-
tivae.*

(u) Per promulgationem legis existentia ita innotescere debet, ut moraliter vel quasi moraliter certum sit, legem existere. 2. Haec certitudo non habetur, dum probabiliter ab aliis asseritur, & ab aliis negatur existentia legis: hinc per se in hoc casu nondum est obligatio legis servandae. 3. Habetur autem quasi moralis certitudo, cum legis existentia multo probabilius asseritur quam negatur: hinc ex hoc casu exurgit illa obligatio.

(x) An hanc potestatem etiam immediate concefferit Episcopis, an vero per Pontificem concedat, anceps est quaestio: sacra Scriptura videtur stare pro prima sententia.

(y) Exercetur itaque nomine Dei potestas utraque, & ideo utraque praefixum habet eundem finem ultimum. 2. Ecclesiastica potestas eum finem intendit directe, politica vero indirecte. 3. Igitur neutra potestas valide exerceri potest contra hunc finem. 4. Potestas etiam profana ita exercenda est, ut non noceatur fini illi ultimo & praecipuo hominis; & ex hac Theoria regulae magis christianae ad dandum Caesari, quae sunt Caesaris, & Deo, quae sunt Dei, deduci possunt, quam a politicis quibusdam orbi obtrusae sunt.

omnium legum fit per conscientiam, cui five vera five falsa errore invincibili imperet, obtemperandum est.

III. Lex Evangelica prae ceteris praescribit tres virtutes ita dictas theologicas fidem, spem, charitatem. 2. Facultatem has virtutes exercendi accipit homo stabilem cum gratia sanctificante. 3. Omnes hae virtutes immediate tendunt in Deum; & ideo dicuntur virtutes theologicae. 4. Lex fidei est universalis & obligat omnes. 5. Obligat autem primo ad inquirendam veram religionem. 6. Secundo ad credenda omnia, quae revelata sunt. (z) 7. Tertio ad acquirendam notitiam singularum quarundam veritatum ad salutem obtinendam absolute vel saltem ex praecepto necessariorum. (a) 8. Quarto ad actus fidei saepius in vita eliciendos. 9. Ut autem rite eliciatur fides, admittenda est veritas revelata propter auctoritatem Dei loquentis, (b) in quam etiam resolvitur fides.

*Lex divina
fidei.*

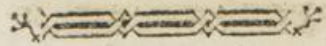
IV. Speranda sunt Christiano ea omnia, quae Deus promittit; & hic actus saepius in vita frequentandus est. 2. Sperandus est imprimis ipse Deus aeternum per visionem & amorem possidendus, deinde omnia auxilia ad hunc finem necessaria. 3. Speranda sunt ideo, quia Deus se & sua dona nobis communicare & vult & potest, & fidem suam ad id obligavit. 4. Est discrimen inter ea, quae speramus: auxilia ad salutem absolute necessaria, sunt etiam absolute promissa, & ideo sine timore sperantur. 5. Sa-

Spei.

(z) Quodcumque nempe constat certitudine dubium omne prudens excludente, Deum haec illave revelasse, assensus fidei sine piaculo negari non potest: illa autem certitudo nemini deerit, qui in signa credibilitatis, ut loquuntur Theologi, maturo examine inquirere voluerit.

(a) Comprehenduntur hae veritates noto illo versiculo: *Facta, regit, Judex* &c. Quas utique omnes singillatim scire praxis postulat, licet theoria aliquas ex iis non ita necessarias esse probabiliter contendat.

(b) Illa auctoritas confurgit ex sapientia & veracitate divina.

5. Salus autem ipsa non est promissa nisi iis, qui per gratiam Christi filii Dei existentes auxiliis modo dictis utendo praecepta divina observant, & in hoc statu ad finem vitae perseverant; quibus de rebus nemini certo constat; & ideo spes salutis salutarem timorem non excludit. 6. Igitur etiam opera ea, quae ideo fiunt, ut salutem nostram certam faciamus, non vituperanda, sed summopere laudanda sunt.

Charitatis.

V. Compendium eorum, quae praestanda sunt, exhibet lex illa, quae Deum propter se super omnia diligere jubet, proximum autem etiam inimicum propter Deum. 2. Haec lex quoad substantiam in hac vita jam impleri potest, licet perfectio illius in altera vita tantum futura sit. 3. Obligat autem imprimis ad actus amoris in certis casibus & saepius per vitae cursum; 4. Deinde prohibet, nequid amori divino vel proximi contrarium fiat. 5. Non tamen praecipit, ut omnia opera ex imperio amoris divini ponantur. 6. Et ideo dantur etiam opera honesta ex aliis finibus honestis posita. 7. Imo dantur etiam opera meritoria, quae in statu gratiae ex alio fine supernaturali ponuntur.

Religionis.

VI. Hi sunt actus praecipui, quos Lex Evangelii requirit; praeter hos tamen & alii actus tum interni ad virtutem religionis spectantes praecipiantur. 1. Adorandus est Deus solus in spiritu & veritate. 2. Invocandus est solus per Jesum Christum tanquam is, a quo omne datum optimum & omne donum perfectum descendit; (c) 3. Per primum non prohibemur cultu inferiore colere eos, qui facti amici Dei ab ipso Deo in coelo & in terra honorantur; (d) 4. Per secundum pariter non prohibemur

(c) Extat utique praeceptum orandi, quod per longum tempus sine gravi piaculo negligi non potest.

(d) Non extat etiam ulla prohibitio, quae cultum congruum certis rebus ad sanctos olim spectantibus, aut venerationem imaginibus propter exemplaria exhibere interdicit.

mur rogare eosdem amicos Dei cum Deo existentes, ut precibus nostris preces suas apud Deum jungant. 5. Neque haec invocatio, experientia etiam teste, magnis commodis caret. 6. Praecipit lex Evangelica etiam actus externos religionis. 7. Inter hos actus praecipuus est sacrificium, cum religione tam arcto foedere connexum, ut nullo modo vera, vix autem falsa religio produci possit, quae sacrificio proprio caruerit, ut adeo vel jure naturae vel praecepto divino primis parentibus dato, & sic in omne hominum genus propagato mandatum esse videatur. 8. Tale sacrificium instituit Christus in ultima coena, & Ecclesia Catholica celebrat in illo actu externo religionis, qui dicitur Missa. 9. Illud sacrificium non offerunt sacerdotes nomine suo vel populi, sed Christus & victima & sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech illud offert per sacerdotes ministros pro salute Ecclesiae. (e) 10. Inter actus religionis externos referendum est jusjurandum, quod per solum Deum necessitate exigente licite fieri potest, & eo rite facto Deus etiam colitur. 11. Denique huc referenda sunt vota solennia praeprimis, quibus se quis obstringit ad certa servitia Deo magis grata exhibenda. 12. Materiam praecipuam votis suppeditant consilia ita dicta Evangelica, quae suadent vel certos actus virtutum non praeceptos, Deo tamen oppido gratos, vel certa adminicula iis proficua, qui Deum perfectiore modo colere volunt. 13. Praecipua inter haec sunt abdicatio divitiarum & opum, repudium voluptatum corporis, & abnegatio voluntatis propriae per arctiorem subjectionem legitimo cuidam superiori factam. 14. Haec consilia possunt impleri vel ad tempus vel in perpetuum, cum voto & sine voto. 15. Optimo modo implentur, si in perpetuum obligatione voti interposita implenda Deo voventur, & devota implentur. 16. Quibus adjunctis, qua nempe aetate, a quibus

(e) Tenentur Ecclesiae filii etiam jure divino assistere quandoque huic sacrificio, & ideo Ecclesia bene praecepit, ut id diebus dominicis & festis fieret.

bus personis, quo rigore &c. haec vota fieri possint, ut grata sint Deo, & consequenter valida, (f) utique penes solam Ecclesiam arbitrium est. 17. Hujus etiam solius est in votis dispensare, id est, cum auctoritate declarare & decidere, in quibus adjunctis observatio voti Deo non amplius vel saltem minus grata futura sit, & eo casu voto ligatum absolvere.

Leges Ecclesiasticae in genere.

VII. Leges ceremoniales particulares perpaucas Christus statuit, quae praecipue spectant Sacramentorum usum in conferente, tum in recipiente. 2. In genere renovata est lex illa naturae, sancta sancte tractanda esse. 3. Quibus autem ritibus quodlibet Sacramentum & officium cultus divini, ut sancte & decenter fiat, tractandum sit, determinare potuit & determinavit Ecclesia. 4. Frustra hactenus in ceremoniis Ecclesiae quaesitum fuit superstitiosum quid aut inutile, sed cunctae ab Ecclesia statutae cultum divinum vel docent, vel suadent, vel ornant. 5. Neque sine grandi piaculo hae ceremoniae negliguntur aut contemnantur.

In specie.

VIII. Praeter has leges ceremoniales in genere, in particulari quasdam tum morales tum ceremoniales leges ecclesiasticas defendendas suscipio ac, 1. quidem illa constitutio, qua Laici usu calicis interduntur, adeo non est vituperanda, ut potius summe rationabilis & temporum conditioni perquam accommoda dicenda sit. 2. Etiam illa constitutio, qua Clerici a matrimoniis abstinere jubentur & reipublicae proficua est, & ministros & vicarios Christi magnopere decet, & ideo nulli jure displicere potest. 3. Abstinencia a certo ciborum genere olim jam in usu & praecepta fuit, & hac tempestate ad refraenandum luxum & luxuriam perquam utilis & necessaria est. 4. Jejunium Christianis quasi continuum cum esse oporteret, quid absurdum, si Ecclesia statis temporibus illud affixit? tum ut conformi-

(f) Cum ea, quae cultum divinum spectant, soli Ecclesiae commissa sint, miror aliquos principibus tantum potestatis in vota tribuere, ut adeo irritationem votorum a subditis factorum concedant.

formitas inter sectatores suos esset, tum ut concordi corporum afflictione coelum facilius placetur. 5. Cum Scripturae S. utilitas non in legendo, sed in intelligendo consistat, jure aequissimo Ecclesia iis sacrae Scripturae lectionem interdixit, quos nuda litera praesertim ex versionibus vernaculis aliunde suspectis hausta occidebat; hodie cum periculum commune cessasse videatur, ista lex non adeo urgetur ab Ecclesia.

IX. Lex Evangelica non tantum obligationes sacras suis cultoribus imposuit, sed etiam profanas & civiles commendavit, cum Deo, quae sunt Dei, & Caesari, quae sunt Caesaris, dare praecepit. Obligationes igitur, quae a cive Christiano ad salutem & tranquillitatem reipublicae conservandam requiruntur, Theologo ignorare non licet. In genere tenentur cives Christiani ex lege Evangelica obedire superioribus reipublicae, in qua sunt, in conscientia. 2. Tenentur solvere tributa, vectigalia &c. (g) 3. Tenentur illaesa relinquere jura ita dicta majestatica. 4. Necessitate ita postulante tenentur bona & vitam ipsam pro bono publico exponere. 5. Tenentur sua secundum leges & consuetudines reipublicae & acquirere & alienare.

X. Quantum ad jura in specie, de controversis hic tantum specimen dabo, relictis iis, quae de dominio, modis acquirendi, contractibus &c. omnium sententia certa habentur 1. Venator non acquirit sibi feras, sed Domino, cui servit. 2. Etiam reliqui feripetae tenentur religione conscientiae refarcire damna illi, cui jus venandi competit, illata. 3. Post adhibitam diligentiam moralem in inquirendo Domino, nec tamen eo comparente, probabilius non tenetur inventor rem inventam expendere in causas pias. 4. Ad omnem praescriptionem tam inchoandam quam continuandam requiritur fides theologice bo-

C 3

na

(g) Huc revocanda est controversia de immunitate Ecclesiastica, in qua via media incedens existimo, illam tam personalem, quam realem non quidem secundum totam suam extensionem, sed tamen quoad substantiam ex jure divino sive naturali sive positivo descendere.

na, excludens omne dubium practicum. 5. Salva hac sententia potest debitor intra triginta annos debitum indefinite contractum etiam pro foro conscientiae extinguere, si intra hoc tempus neque jus neque creditor solutionem exigant. 6. Ad praescriptionem ordinariam requiritur saltem titulus coloratus, sufficit tamen quandoque etiam existimatus. 7. Praestations annuae tam praeteritae quam futurae simul & semel unica nempe praescriptione triginta vel quadraginta annorum extinguuntur. 9. Testamentum minus solenne non privilegiatum pro utroque foro nullum est. 10. Filiusfamilias de peculio adventitio extraordinario nequidem consentiente patre testari potest. 11. Filius haeres a patre institutus haereditatem repudiare nequit retenta legitima. 12. Per substitutionem pupillarem tacitam mater a successione liberorum non excluditur.

Contractus. XI. Contractus initus ex metu gravi contra jus incusso nullus est etiam jure naturae. 2. Juramentum non firmat contractum etiam jure humano duntaxat invalidum. 3. Usura omni jure prohibita est. (h) 4. Exigendi aliquid ultra sortem titulum praebere potest lucrum cessans, damnum emergens, periculum sortis, & statutum principis. 5. Licita est emtio census tam realis quam personalis, etiam utrinque redimibilis. 6. Neque aequa speculatio damnabit contractum ita dictum trinum, licet praxis periculo non careat. 7. Possessor b. f. non tenetur restituere fructus, nisi natura extantes. 8. Clerici probabilius non sunt Domini reddituum superfluum. 9. Religiosus post emissam professionem transiens ad Protestantes non fit sui juris, adeoque quidquid acquirit, monasterio acquirit. 10. Non potest repetere ea jura, quibus per professionem renuntiavit.

Restitutio quando facienda. II. Obligatio naturalis gravis reparandi damnum grave, necessario supponit culpam theologiam gravem. 12. Leges noxales cum ex praesumptione duntaxat culpae theologicae

(h) Ex antecedente illo: *Retinet mutuans dominium generis, si tamen verum est, nil sequitur, nisi quod possit exigere usuras generis five in genere, nullas vero in specie.*

gicæ ad reparationem damni obligent, non ligant conscientiam, nisi post sententiam iudicis.

APPENDICES.

EXERCITATIO HISTORICA.

I. S. Petrus Episcopatum Romanum suscepit, & suscep- *Pontifices.*
tum ad mortem usque non dimisit. 2. S. Victor non
rupit pacem cum Asiaticis, nec S. Stephanus cum Cy-
prianus & sociis. 3. Idem Stephanus non approbavit omne
haereticorum baptisma. 4. Illa controversia Stephanum
inter & Cyprianum a Cypriano & sociis probabilius habe-
batur pro disciplinari. 5. Lapsus Marcellini inter fabu-
las locum meretur. 6. Probabile est Liberium nunquam
lapsum fuisse: sicui tamen formulae Sirmiensi subscripsit,
subscripsit primæ. 7. Honorius non fuit Monotheleta, nec
adeo certum est, eum socordiae damnandum esse. 8. Zosi-
mus errores Celestii & Pelagii non approbavit, nec etiam
nimium indulgens fuit erga homines catholica sensa præ-
se ferentes.

II. PP. Ariminenses non errarunt in fide, multo *Concilia.*
minus Ecclesia integra in illo concilio errasse dici potest.
2. Canonice damnatus est Nestorius in Concilio generali
tertio. 3. Decreta Sess. quart. & quint. Concilii Constans-
tensis intelligenda sunt de Pontifice dubio. 4. Non sunt
approbata a Martino V; neque etiam postea ab Eugenio
IV. cum decreta Concilii Basileensis selecta a Germanis ra-
ta habuit. 5. Concilium Trident. in nullo aberravit a re-
gulis veterum Conciliorum, igitur eandem auctoritatem
habeat oportet.

III. Canones ita dicti apostolici non habent auctores *Patres & Scriptores.*
ipso Apostolos. 2. Opera S. Dionysii adscribi solita,
probabilius non sunt Dionysii, licet sint auctoris valde an-
tiqui & eruditi, & ideo nihilominus magnæ auctoritatis.
3. Septem epistolæ Ignatii prout a Vossio graece & ab
Usserio latine in lucem prodire, genuinae sunt. 4. Te-
stimonium Josephi de divinitate Christi authenticum est.
5. Pro-